

Den nya katolska gudstjänstboken

ANDERS EKENBERG

När detta skrivs är den nya, fjärde upplagan av den katolska psalmboken *Cecilia* i stort sett färdigställd. Boken är emellertid ännu inte slutgiltigt formellt godkänd, och den tas inte i bruk förrän tidigast till första advent 2007.¹

Redan en jämförelse mellan den tredje upplagan från 1987 och den nya upplagan kan ge en viss inblick i läget när det gäller katolsk gudstjänstsång i landet och de förändringar som denna sång genomgår.

Den nya boken får undertiteln »Katolsk gudstjänstbok», inte som sina föregångare »Katolsk psalmbok». Med den nya undertiteln betonas att boken är mer än en psalmbok. Den innehåller allt det som ur församlingens synpunkt behövs för gudstjänstfirandet, alltså inte bara melodier och sångtexter. Redan i *Cecilia* 1987 fanns en kortfattad ordning för mässan och för bönegudstjänster (laudes, bön under dagen, vesper och completorium). Nu kommer dessutom ordningar för de vanligaste sakramenten och andra kyrkliga handlingar (t.ex. dop, vigsel och begravning) att ingå. Vidare är kollektbönerna och bibelläsningarna för alla kyrkoårets söndagar och vissa större fester och högtidsdagar avtryckta, liksom i evangelieboken i *Den svenska psalmboken*. Denna utökning av innehållet har krävt hushållande med det utrymme som ägnas psalmer och sånger. Bokens omfång beräknas till omkring 1370 sidor. Utöver själva gudstjänstboken publiceras en försångar- och ackompanjemangsutgåva (»musikutgåva») i tre delar: del 1–2 med psalmer och mässmelodier, del 3 med psaltarpsalmer och cantica.

Det romersk-katolska² kyrkoåret har, sedan 1969, en något annorlunda struktur än det kyrkoår som man vanligen följer i Sverige. Detta präglar givetvis också uppläggningsen av den del av avdelningen Psalmer och hymner som innehåller sånger för olika delar av kyrkoåret. (Avdelningen Psalmer och hymner är den del av boken som innehåller vanliga psalmer m.m.) Kyrkoårets centrum är de heliga tre påskdagarna (*triduum sacrum*) fr.o.m. skärtorsdagens kväll t.o.m. påskdagen. Under de delar av året då det inte är adventstid,

jultid, fastetid eller påsktid infaller vad som kallas tiden »under året» (*tempus per annum*): en löpande serie veckor och månader då man läser evangelietexter fortlöpande ur Matteus-, Markus- resp. Lukasevangelierna. (Johannevangeliet är knutet till påsktiden och särskilda högtider samt används för att komplettera Markusevangeliet, som inte förslår till en hel årgång.)

Guds lamm, som bort - ta - ger värl - dens syn - der,
 för - bar - ma dig ö - ver oss. Guds lamm, som
 bort - ta - ger världens syn - der, giv oss din frid.

Fig. 1 »Guds lamm» för advents- och fastetiden.

I möjligaste mån har i nya *Cecilia* alla kyrkoårets festperioder och alla viktigare högtidsdagar fått sina speciella sånger. Likaså har nu kyrialet – dvs. melodierna till mässans fasta led: Kyrie, Gloria osv. – redigerats så att olika melodier i högre grad än tidigare är knutna till bestämda kyrkoårsperioder. (I någon mån finns en sådan kyrkoårsanknytning av de latinska mässmelodierna; de används i viss utsträckning fortfarande, särskilt i vissa församlingar.) För advents- och fastetiderna finns en egen serie melodier (med ett särskilt Kyrie för advent och ett annat för fastan), för påsktiden en serie, för högtider i allmänhet en serie. Ytterligare en serie är ämnad för advents- och fastetiderna och vanliga vardagar. De olika serierna har i viss mån olika musikalisk karaktär. De kyrkoårsbundna serierna kompletteras av några serier som kan användas när man så vill. (Jfr *fig. 1.*)

Sången i gudstjänsten

Psalmsången spelar inte riktigt samma bärande roll inom den katolska kyrkan som t.ex. inom Svenska kyrkan. Många gudstjänster firas helt utan psalmsång. Visserligen kan man numera, efter Andra Vatikankonciliet liturgireform, använda det som här i landet kallas psalmer som fullgiltig ersättning för en del av de sånger och sångtexter som står i de officiella liturgiska

böckerna. Men för att ta mässan, den viktigaste gudstjänstformen, som exempel, så finns inom dess ram bara utrymme för tre eller allra högst fyra psalmer. Det vanligaste är att man sjunger en ingångspsalm, kanske en offertoriepsalm (som dock kan ersättas av musik eller tystnad) och en psalm i slutet av mässan.

Däremot firas gudstjänst gärna med sång, och numera kan man välja att sjunga eller inte sjunga på ett mycket friare sätt än tidigare. De flesta sångpartierna i mässan är av andra slag än psalmer: växelbönerna Kyrie och Agnus Dei, hymnen Gloria, trosbekännelsen Credo, acklamationen Sanctus, det mycket ofta sjungna Fader vår (eller Pater noster), psaltarpsalmen med omkväde efter den första läsningen, Halleluja med vers före evangeliet och kanske ytterligare några acklamationer. Mässordinariatet sjungs oftast på svenska. För det mesta finns inte heller någon tendens att församlingen sjunger med mer aktivt i psalmer än i andra liturgiska sånger. Det ger gudstjänstsången en annorlunda karaktär än i Svenska kyrkan.

Själva musikvalet är kyrkorättsligt sett mycket fritt. Det råder visserligen inte helt fritt val när det gäller texter, men det finns fastställda, obligatoriska melodier endast till prefationen och ett antal likartade recitationsmelodier. Det möter alltså inget hinder att om man så vill byta ut de i psalmboken föreslagna melodierna till t.ex. mässans ordinarium mot annan musik. (Gudstjänstordningen innehåller dock vissa anvisningar om hur respektive sånger ska eller kan utföras, till exempel om vilka som ska sjungas som gemensam församlingssång och vilka som kan utföras av en kör eller körgrupp.) I regel används emellertid de i psalmboken föreslagna melodierna, och de fungerar också som ett viktigt föreningsband. Den mest sjungna och mest välförankrade serien är den som i nuvarande *Cecilia* heter Mässa 2 och består av en kombination av ett försvenskat engelskt Gloria och Sanctus + Agnus Dei ur »allmänna serien» inom Svenska kyrkan (se *fig. 2*).

De kyrkomusikaliska resurserna i Stockholms katolska stift, som omfattar hela landet, är blygsamma. Det finns bara en handfull anställda musiker och ytterligare ett fåtal arvoderade. Huvudansvaret för sång och musik bärs av frivilligkrafter. Detta skapar naturligtvis ett stort utbildningsbehov. Under de senaste decennierna har då och då olika kurser och sammankomster i utbildningssyfte anordnats, men först nyligen har en utbildningsverksamhet i mera planmässig form kunnat påbörjas. Det första steget blev en tvåårig distansutbildning som genomfördes 2003–2004 för tjugo försångare och orgelspe-

The image shows a musical score for a Mass. It consists of two systems of music. The first system is marked 'P' (piano) and the second system is marked 'Alta' (Alto). The lyrics are in Swedish and describe the beginning of the Mass, including the Kyrie and the Gloria.

P
 Ä - ra va - re Gud i höj - den och frid på
 jor - den åt män - ni - skor som har hans väl - be - hag.

Alta
 Vi lo - var dig, vi väl - sig - nar dig, vi till - ber dig,
 vi pri - sar och ä - rar dig, vi tac - kar dig för din
 sto - ra här - lig - het. Her - re Gud, him - mels - ke ko - nung,
 Gud Fa - der alls - mäk - tig. Her - re, Guds en - föd - de Son,
 Je - sus Kris - tus. Her - re Gud, Guds lamm, Fa - derns Son.
 Du som bor - ta - ger världens syn - der, för - bar - ma dig

Fig. 2 Början av »Ära vare Gud i höjden» ur den mest sjungna mässerien (nuvarande Mässa 2).

lare. (En andra omgång är planerad att starta 2007.) Utbildningen var individuellt anpassad efter deltagarnas förkunskaper. Huvudämnen i den var fyra: sång (inkl. träning av försångaruppgiften i liturgin), liturgiskt orgelspel, körsång – kördirigering och liturgik. Antalet körer och körgrupper i stiftet ökar steg för steg, bland annat som en följd av den utbildningen.

Enhet och mångfald

Endast omkring 25 procent av katolikerna i Sverige är födda eller uppvuxna i landet. Kyrkan blir därmed en mötesplats för människor från vitt skilda kulturer och världsdelar. Det sätter med nödvändighet sin prägel även på

vad som sjungs; samtidigt är det en viktig uppgift att försöka skapa samhörighet och gemensam identitet bland annat med hjälp av en fungerande gemensam sångskatt. Till de största invandrargrupperna hör polacker, kroater och latinamerikaner. Huvudspråket för gudstjänstfirandet är svenska, men det förekommer också mer eller mindre regelbundna »nationella» gudstjänster på olika språk.

Till den katolska kyrkan i Sverige räknas dessutom ett antal tusen kristna som tillhör olika orientaliska kyrkor som lever i full gemenskap med övriga delar av den katolska kyrkan och påven; den största gruppen är kaldéer från Irak. Dessa firar sina respektive orientaliska liturgier. Deras gudstjänstfirande påverkas inte alls av den nya gudstjänstboken.

Både i *Cecilia* 1987 och i nya *Cecilia* finns ett antal psalmmelodier som representerar de stora invandrargruppernas sångskatt. Det har funnits ett starkt önskemål att utöka denna repertoar med ytterligare sånger som i god svensk version skulle kunna bli värdefull gemensam egendom för katolikerna i Sverige. Det har dock visat sig mycket svårt att på kort tid få fram tillräckligt lödiga svenska texter till dessa sånger, och den uppgiften kvarstår att lösa.

Ett av målen i arbetet med nya *Cecilia* har dock varit att få fram sånger med varierande proveniens och karaktär. Till saken hör att en hel del av sångerna i *Cecilia* 1987 har melodier som har bedömts som väl svårsjungna. Arbetet med nya *Cecilia* har därför präglats av en medveten strävan att sänka den genomsnittliga musikaliska svårighetsgraden något. Vissa onödigt svårsjungna sånger har fått enklare melodier (jfr fig. 3), andra – som inte bedömts som omistliga – har utgått. I fler fall än i *Den svenska psalmboken* återkommer samma melodi till flera texter.

Principen att varje text ska ha sin egen melodi förefaller helt omöjlig att ha i de små sammanhangen i den katolska kyrkan i Sverige. Inlärningsuppgiften blir för stor, och det behövs en mera begränsad melodirepertoar som kan bli kyrkans gemensamma egendom.

Hänvisningar till alternativa melodier görs nu vid fler nummer än i *Cecilia* 1987; om man följer dem blir antalet använda melodier mindre. Likaså förekommer medveten återanvändning av tidigare kända melodier till några nya texter. Principen att varje text ska ha sin egen melodi präglade svenskt psalmboksarbete under decennierna före 1987, men det har inte tätt sig möjligt att genomföra särskilt radikala förändringar på det här området.

O Je - su hjär - ta, rikt och varmt, när du vårt
 hjär - tas mör - ker ser vill du oss fyl - la med ditt
 ljus och he - lig i - ver du oss ger.

O Je - su hjär - ta, rikt och varmt,
 vill du oss fyl - la med ditt ljus

när du vårt hjär - tas mör - ker ser, O Je - su
 och he - lig i - ver du oss ger.

hjär - ta, rikt och varmt, ge värl - den liv, ge fol - ken
 fred och för ditt ri - ke oss be - red.

Fig. 3 Ett exempel på melodiförenkling i nya *Cecilia*: den hittillsvarande och den nu valda melodin till en psalm för Jesu hjärtas dag.

Det märks i nya *Cecilia* att principen i varje fall för katolskt vidkommande ifrågasätts. I *Cecilia* 1987 förekom – förutom hänvisningar till annan version av samma melodi – hänvisningar till annan version av samma melodi («Se även ...») vid 15 nummer, och 61 melodier hade mer än en text. I den kommande *Cecilia* är motsvarande siffror 31 resp. 70, samtidigt som det totala antalet psalmer och hymner har minskat något (se nedan).

Tidigare katolska psalmböcker

Den inhemska katolska psalmbokshistorien började med en bön- och sångbok, *Skyddsengeln*, som utkom 1887. Den begränsade sångrepertoaren både i den och i sångboken *Cecilia* 1902 var tyskt influerad; det speglar att

en betydande andel av det dåtida katolska prästerskapet i Sverige hade tysk bakgrund. Samma bakgrund var skönjbar även i den av monsignore Bernt David Assarsson redigerade andra upplagan av *Cecilia*, 1950. Men samtidigt var det den första inhemska katolska psalmbok i vilken det fanns en medveten strävan att knyta an till och använda det ur katolsk synpunkt bästa och mest användbara av den efterreformatoriska svenska psalmskatten. Sedan dess är t.ex. »Bereden väg för Herran» och »Vad ljus över griften» självklara i katolsk gudstjänst. Andelen sånger som härstammar från efterreformatorisk sångtradition var ännu större i *Cecilia* 1987, inte minst genom anslutningen till sampsalmsprojektet (nr 1-325 gemensamma med fjorton andra samfund).

Den ekumeniska dimensionen

I den nya, fjärde upplagan av *Cecilia* minskar andelen sånger som är gemensamma med andra samfund. Detta har två anledningar. Dels har det visat sig att en alltför liten del av del 1 (nr 1-325) används för att det skulle vara motiverat att ta in hela denna del i den nya boken, där nu mycket annat än psalmer måste få plats. (Det urval som gjorts har redigerats in i en enda sammanhängande serie psalmer och hymner.) Dels har utvärderingar av *Cecilia* 1987 visat att det saknats sånger för en lång rad tillfällen i gudstjänstlivet, luckor som inte gått att fylla enbart genom övertagande av sånger ur andra samfunds sångböcker.

Innehållet fördelar sig på nedanstående sätt (fig.4). Översikten gäller enbart avdelningen Psalmer och hymner, och andra delar av psalmboken (med mässmelodier, psaltarpsalmer m.m.) är inte medräknade:³

	<i>Cecilia</i> 1950	<i>Cecilia</i> 1987	Nya <i>Cecilia</i>
Totalt	328	561	600
Gemensamma	61 (19%)	Del 1:325 (58%) Del 2:67 (12%) S:a 392 (70%)	Ur del 1 1987:175 (29%) Övriga: 102 (17%) S:a 277 (46%)
Egna	267 (81%)	169 (30%)	(323%)

Fig.4 Översikt över gemensamma och egna psalmer i *Cecilia* 1950, 1987 och Nya *Cecilia*

Urvalet ur nuvarande del 1 (nr 1–325) har främst gjorts med ledning av vad som kommer till någorlunda flitig användning i församlingarna. Två sångkategorier har fått stryka mer på foten än andra. Dels gäller det äldre lutherska koraler som textligt och/eller musikaliskt har ansetts alltför tunga eller som innehållsligt har ansetts alltför ensidigt kretsas kring problematiken synd–nåd. Dels gäller det sånger ur väckelsetraditionerna som bedömts vara mindre passande i ett katolskt liturgiskt sammanhang och alltför inriktade på individens gudsmöte och erfarenhet.

De 175 sånger ur nuvarande del 1 som ingår även i nya *Cecilia* har dock avsevärt skiftande härkomst. Visserligen har en del äldre lutherska klassiker som »Allena Gud i himmelrik, O Jesus Krist, som mänska blev, Kom, helge Ande, Herre Gud, Det går ett tyst och tåligt lamm» och »Vår Gud är oss en väldig borg» strukits. Men t.ex. Martin Luthers julpsalmer, liksom »Se, Jesus är ett tröstrikt namn, Jag lyfter mina händer, Wachet auf» och många andra finns kvar. Och visserligen har t.ex. »Kom, låt oss nu förenas här, Det susar genom livets strid, O salighet, o gåtfullhet» och »I tro under himmelens skyar» nu fått utgå. Men kvarstår gör t.ex. »O store Gud, Gå, Sion, din konung att möta, Här en källa rinner» och »Amazing Grace». Det har kommit några nytillskott ur väckelsetraditionerna: Lina Sandell-Bergs »När hela jorden sover» och den av Artur Erikson sjungna »Frälsare på korsets stam». Relativt många av de psalmer som i nuvarande psalmbok finns i avdelningarna om det kristna livet, och där många har väckelsebakgrund, har nu fått stå tillbaka. Det sammanhänger mindre med deras musikaliska karaktär än med den prägel som texterna har: texter som för katolsk bedömning snarare är av den enskilda bönen karaktär än gudstjänstsånger.

Disposition och ämnesrubriker i avdelningen Psalmer och hymner anknuter till disposition och rubriker i nuvarande del 1, men vissa smärre justeringar har gjorts, dels för att språkbruket ska harmoniera bättre med genomsnittligt katolskt språkbruk i landet, dels därför att fördelningen av stoffet har krävt att vissa ämnesavdelningar slagits ihop medan andra delats upp på flera.

Sångerna ur nuvarande del 1 har i huvudsak behållit både text och melodiversion därifrån. Några undantag har dock gjorts. I några enstaka fall har aldrig använda eller föga användbara strofer strukits (sv ps 1986:83 »Som klaraste vattuflöden», vers 1 och 134 »Gläns över sjö och strand»,

vers 3-4). Sv ps 1986:71 »Som spridda sädeskornen» har fått en vers 2 om kalken ur den finlandssvenska lutherska psalmboken, 145 »När världens Frälsare jag ser» har fått Anders Frostensons ursprungliga text, och 125 »Från himlens höjd» har bytts ut mot motsvarande psalm i en äldre finlandssvensk version. De ganska flitigt förekommande s.k. gavottrytmerna i barockmelodier har ändrats tillbaka till den tidigare rytmiseringen, när denna är förutsatt av texten (t.ex. 34 »Vänligt över jorden glänser» och 149 »Detta är den stora dagen»); taktstrecken dras alltså annorlunda i dessa fall. 163 »På lidande byggd» har fått en ny, folkvisartad melodi i stället för den marschartade melodin från Wittenberg 1524. 113 »Det är en ros ut-sprungen» står med rytmiserad melodi, så som den sjungs i bl.a. Tyskland, inte med nuvarande psalmboks utjämnade melodivariant. Dessa förändringar har bedömts vara så små att de inte ska vara störande.

Naturligtvis har även sånger hämtade ur enskilda andra samfunds sångböcker i regel behållit den melodi de har där. Ett undantag som kanske bör nämnas är att sv ps 1986:623 »Låt gråten och klagan få stillna» har fått samma melodi som 163 »På lidande byggd». Likaså har sv ps 1986:509 »Av goda makter underbart bevarad» fått den melodi som motsvarande text har i *Evangelisches Gesangbuch*, en lättsjungen och flödande melodi från 1959 av Conrad Abel (fig. 5).

Av go-da mak-ter un-der-bart be-va-rad det främman-
de och ny-a vän-tar jag. Guds nåd är ny var af-ton
och var mor-gon. Han vän-tar oss i var-je ny-väckt dag.

Fig. 5 Melodin till »Av goda makter underbart bevarad», ur *Evangelisches Gesangbuch*.

Nya sånger

När det gäller den stora andel av avdelningen Psalmer och hymner som är nytillkommen jämfört med *Cecilia* 1987, nämligen hela 225 sånger (38%), har variationsrikedom och bredd eftersträfvats. 43 sånger, alltså ungefär var femte av de nya, har hämtats ur *Den svenska psalmboken*. Nedan görs en uppställning av var originaltexter resp. melodier har sitt ursprung. I tabellen anges antal texter resp. melodier. Rena bibeltexter, enkla bönerop och liknande texter har inte räknats med (fig. 6).

	Latin	Slaviskt-ortodoxt	Sverige	Norge-Danmark	Finland	Tyskland	Nederländerna	Frankrike-Schweiz	Taizé	Liknande (svenskt)	Italien	Kroatien	England-USA	Afrika	Asien	Latinamerika
Text	12	1	83	4	8	14	4	8			1		7	1	4	4
Musik	35	7	69	20	8	24	9	18	13	3	1	1	15	1	5	3

Fig. 6 Förhållandet mellan svenskt originalmaterial och material med utländsk härkomst.

Mer än hälften av de i underlaget till tabellen förtecknade texterna är svenskt originalmaterial, med enstaka undantag tillkommet under de senaste årtiondena och till stor del nydiktat för nya *Cecilia*. Helt nytillkomna och omedelbart för nya *Cecilia* skrivna originaltexter och nytolkningar av texter på främmande språk är i genrerna psalmer, hymner och visor inte mindre än 60 stycken. Bakgrunden till det omfattande nyskapandet är främst de stora behoven av nya sånger för särskilda ändamål. Dessa tillfällen är av allehanda slag: det har behövts fler sånger för vissa av kyrkoårets högtider som är egna för den katolska kyrkan, fler sånger för de många helgondagarna, fler offertoriesånger med mera. Sångtexterna från andra länder och regioner är spridda över snart sagt alla ämnesområden. Inte så få kommer från latinet och fornkyrkan/medeltiden (fig.7). Åtta sånger är från Finland; det hänger samman med att boken är tänkt att betjäna även svenskspråkig katolsk gudstjänst i Finland. Fjorton har tysk bakgrund; några av dem är ur äldre katolsk psalmtradition i de tyskspråkiga länderna, väl så många är tillkomna under 1900-talet, några är ungdomliga visor.

Upp, min tung-a, att be-sjung-a und-ret som i - bland oss sker,
hem - lig - he - ten ing - en a - nat, det som ö - gat in - te ser:
Kris - ti kropp och blod är gå - van som av god - het Gud oss ger.
Efter sista versen:
A - men.

2 Här han bodde, mitt ibland oss,
och bar samma kropp som vi,
född av Jungfrun, ledd av Anden,
för att alla skulle bli
Faderns barn, av Ordet födda
till ett oförgängligt liv.

3 När han sist med sina vänner
lägger sig vid bordet ner,
vetande vad timmen slagit,
tar han brödet, bryter, ger:
"Detta är min kropp" — i tecken
redan korssets offer sker.

4 Allt vad lagen föreskrivit
får sin slutliga gestalt:
påskens måltid, sången, lammet,
brödet — han förnyar allt.
Allt han lyfter och förvandlar
och välsignar tusenfalt.

5 Låt oss falla ner i bävan,
tiga, reda honom rum,
hylla den som, dold i brödet,
bor bland oss i denna stund,
öppna hjärtat för hans höga,
heliga mysterium.

6 Tacka nu vår Gud och Fader,
ära Sonen, sjung hans pris,
lova Anden, se och smaka:
endast Gud är god och vis.
Skåda, mitt i världens dunkel,
skimrande, hans paradiset! Amen.

Fig. 7 Sakramentshymnen *Pange, lingua, gloriosi corporis mysterium* i svensk
intolkning.

Materialet från Frankrike–Schweiz består till stor del av ungdomssånger.
England–USA står för ungefär lika många som det tyskspråkiga området.
Från Afrika, Asien och Latinamerika kommer överraskande få sångtexter,
detta med tanke på den katolska kyrkans sammansättning i Sverige. Den
text ur östkyrklig tradition (både grekisk och slavisk) som kan anas i
tabellen är den viktiga kvällshymnen *Fos hilaron*, »Du glädjens ljus».

När det gäller musiken är bilden likartad. 35 melodier har gregoriansk och medeltida bakgrund, och hela 69 utgörs av svenska kompositioner från de senaste årtiondena, mer än hälften komponerade direkt för nya *Cecilia*. Bakom det påfallande stora antalet melodier från Norge–Danmark döljer sig förstås inte minst Egil Hovlands namn. Tyska melodier är ganska väl företrädda; många av dem är från de senaste årtiondena. De som står i kolumnen Frankrike–Schweiz är i några fall hugenottmelodier men i de flesta fall melodier från de senaste årtiondena, i några fall ungdomsvisor. Sju melodier från slavisk tradition (och ytterligare några i likartad stil) har tagits med; flerstämmiga sånger av den typen uppskattas mycket i en del församlingar och kommuniteter och kan förstärka liturgins meditativa sida (jfr fig. 8). Ett fåtal melodier kommer från Afrika, Asien och Latinamerika. Önskemålet att den nya sångboken ska spegla den lokala kyrkans mångnationella sammansättning har alltså inte kunnat infrias helt i nya *Cecilia*. Som jag antydde tidigare har det att göra med svårigheten att få fram bra svenska texter till ett större urval melodier från olika delar av världen.

Beträffande flerstämmighet bör nämnas att omkring ett femtiotal psalmer och sånger i boken står med flerstämmig sats eller med diskantstämmor. Flerstämmig sats som kan sjungas av dem i kyrkbänkarna som så vill har t.ex. omkvädet i »O kom, o kom, Immanuel» och hela »Här en källa rinner». Diskant finns till t.ex. »Den blomstertid nu kommer» och »Härlig är jorden». De slaviska melodierna med sin enkla dur- och mollharmonik står nästan alltid flerstämmigt.

Olika sångtyper

Som framgick tidigare finns en del ungdomssånger i nya *Cecilia*, precis som det finns ett antal sådana i *Cecilia* 1987. Urvalet har dock hållits tämligen begränsat, med tanke på att omloppstiden för sådana sånger är ganska kort. Däremot har ansträngningar gjorts att få med ett fylligt och bra urval barnsånger och sånger lämpade för familjemässor. Till de uppenbara klenoderna hör en nyttillkommen sång tänkt för barnens första kommunion (som brukar äga rum i nio- eller tioårsåldern), »Du är hemliga vännen min». Till en nederländsk vaggvisemelodi har den svenske diktaren skrivit en barntillvänd text som anknyter till temat hemliga kompisar, har en doft av Emil i Lönneberga och samtidigt uttrycker ett innerligt förhållande till Jesus – det

Omkväde*

Vår gläd - je är vår Her - re Je - su Kris - ti kors,
 vår rädd - ning, vårt liv och vår upp - stån - del - se.

- 1 Kristus Jesus ägde Guds gestalt
 men vakade inte över sin jämlikhet med Gud
 utan utblottade sig och antog en tjänares gestalt,
 då han blev människornas like.
- 2 Han som till det yttre var som en människa
 ödmjukade sig och blev lydig intill döden, döden på ett kors.
 Därför har Gud upphöjt honom över allting
 och givit honom namnet över alla namn,

Fig.8 Ingångssång för skärtorsdagens kvällsmässa i en stil som ligger nära slavisk tradition. Försångar- eller körverserna sjungs (gärna flerstämmigt) recitativiskt; i sången ingår två verser utöver dem som återges här.

som är ett av huvudmålen för den trosundervisning av barn som katolska kyrkan lägger stor vikt vid i sitt pastorala arbete (se fig. 9).

Att avdelningen Psalmer och hymner blivit något mera omfattande i nya *Cecilia* (600 nummer) än i *Cecilia* 1987 (561 nummer) beror inte på att antalet psalmer, hymner eller visor ökat; det har tvärtom minskat. Orsaken är ett stort antal Taizésånger och liknande upprepningssånger, kanon och bibliska växelsånger med omkväde (en del av Egil Hovlands introitus och likartade sånger) nu ingår.

En jämförelse mellan *Cecilia* 1987 och nya *Cecilia* på det här området är talande. Andelen sånger som inte tillhör kategorierna psalmer, hymner eller visor är nu nästan dubbelt så stor (fig. 10).

Den markant ökade andelen andra sångtyper än psalmer etc. speglar dels den förankring som t.ex. upprepningssånger av Taizésångernas typ har fått,

Du är hem-li - ga vän - nen min. Du har hit-tat mig,
 jag är din. Jag vill gå med ö - ver - allt där du går,
 stå vid din si - da och dig för-stå. Je - sus, jag är din.

2 Fast jag inte kan se dig här,
 finns du i Brödet och är mig när,
 väntar och längtar
 att vara med mig.
 Säg vad du vill. Jag vill likna dig.
 Jesus, jag är din.

3 Du min Mästare och min Gud,
 närmare mig än min egen hud,
 var hos mig alltid i nätter och dar.
 Om allt försvinner,
 så finns du kvar.
 Jesus, jag är din.

4 Är jag rädd eller är jag glad,
 härliga dagar när allt går bra,
 kämpiga dagar när ingenting går —
 dig har jag alltid, hur än jag mår.
 Jesus, jag är din.

5 "Allt blir bra, bara tro på mig!"
 Det har du lovat. Jag tror på dig.
 Låt alla dem som jag träffar i dag
 upptäcka att det är du och jag.
 Jesus, jag är din.

Fig. 9 En sång avsedd för barnens första kommunion. Melodin är en vaggvisa från Groningen-Friesland, texten helt nyskriven.

dels den utveckling i fråga om musikaliska resurser som trots knappheten är skönjbar i det katolska Sverige. På allt fler håll kan man sjunga även sådant som kräver försångare, körgrupp eller kör. Det har tätt sig angeläget för utgivarna att markera försångarens och körens betydelse i liturgin genom att föra in en hel del sånger som kräver medverkan av försångare eller kör för att alls kunna sjungas.

Psaltaren

Den del av psalmboken som innehåller psaltarpsalmer och cantica med församlingsomkväde har utökats betydligt. I psaltardelen i *Cecilia* 1987 fanns (urval ur) 48 olika bibliska psalmer och sammanlagt 193 omkväden. Antalet ökar i nya *Cecilia* till 89 olika bibliska psalmer och sammanlagt 271 omkväden. Till detta kom i *Cecilia* 1987 ett tiotal och kommer i nya *Cecilia* hela

	<i>Cecilia</i> 1987	Nya <i>Cecilia</i>
Psalmer, hymner, visor	501 (89,3%)	483 (80,5%)
Andra sångtyper	60 (10,7%)	117 (19,5%)

Fig. 10 Förhållandet mellan olika psalm- och sångtyper i *Cecilia* 1987 och Nya *Cecilia*

88 bibliska växelsånger som står i avdelningen Psalmer och hymner eftersom de är tänkta att kunna ersätta vanliga psalmer. Här finns bland annat växelsånger av samma typ som Egil Hovlands introitus för alla särskilda festtider under kyrkoåret och de stora högtidsdagarna. En rad nykompositioner för nya *Cecilia* har utvidgat den svenska repertoaren av sådana sånger (se fig. 11).

Omkväde*

Her - ren kom - mer i makt och glans, och hans
tjä - na - res ö - gon skall skå - da lju - set.

- 1 Portar, öppna er vida!
Höj er, uråldriga dörrar!
Låt ärans konung draga in!
- 2 Vem är då ärans konung?
Det är Herren Sebaot,
han är ärans konung.
- 3 Ära vare Fadern och Sonen och den helige Ande,
nu och alltid och i evigheters evighet. Amen.

Fig. 11 En nyskriven biblisk växelsång för kyndelsmässodagen.

Urvalet i psaltardelen ska i första hand tillgodose behovet av psaltarpсалmer med omkväden efter mässans första läsning, den s.k. responsoriepsalmen, som är ett ordinarie inslag i mässan och ska läsas om den inte kan sjungas. (Psalmen är ett led i själva förkunnelsen av Guds ord.) Detta urval var inte på långt när tillräckligt i *Cecilia* 1987, men nu kommer melodier att finnas till samtliga responsoriepsalmer på söndagar och vissa andra högtidsdagar. Sångerna kan dessutom användas om man till exempel vill sjunga under kommunionen eller tillfälligtvis sjunga en vesper. Omkväden och verser

i psaltardelen har i regel fått en musikaliskt mycket enkel utformning: omkvädena ska vara lätta att upprepa och tillgodogöra sig, verserna ska kunna sjungas av en ensam försångare utan ackompanjemang, och ändå ska inte helheten kännas torftig. De allra flesta psalmer av denna typ bygger på den gregorianska traditionen, men i försvenskad och ibland förenklad form.

Sammanfattning

Inom den katolska kyrkan i Sverige har man utarbetat ett förslag till en ny psalmbok, Cecilia, som avses bli tagen i bruk tidigast 1 advent 2007.

Den nya Cecilia har gått ifrån principen om en gemensam ekumenisk del samtidigt som man behållit 175 av de 325 psalmer som ingick i denna. Den katolska kyrkan har särskilda behov av en gudstjänstbok med material för olika gudstjänster under kyrkoåret. Psalmsång är mindre rikligt förekommande än i de reformatoriska traditionerna, samtidigt som församlingen förutsätts vara mer aktiv i de liturgiska delarna. Därför blir en psalmbok med 325 ekumeniskt valda psalmer alltför omfattande och många av dessa psalmer mindre eller inte alls brukade.

Den katolska kyrkan i Sverige är mångnationell till sin sammansättning, vilket måste speglas i sångurvalet. Vidare har funnits ett stort behov av att få fram nya sånger för olika gudstjänstillfällen. Ett omfattande nyskapande när det gäller både musik och texter har därför föregått den nya psalmboken. Urvalet av barn- och ungdomssånger har blivit mera genomarbetat.

Den roll som psalmsången spelar har gjort att behöver använda färre melodier till ett större antal texter. Idealet med en melodi till varje psalmtext går inte att genomföra. I den nya boken ingår också ett betydligt större urval av upprepningssånger och växelsånger än i föregående upplaga.

Summary

The Roman Catholic Church in Sweden will release a new hymnal, Cecilia, hopefully on the first of Advent 2007.

The Roman Catholic church in Sweden will release a new edition of its hymnal, Cecilia, hopefully on the first Sunday of Advent 2007.

In the new Cecilia common ecumenical songs are not contained in a separate part of the book, as it was in the preceding edition of the hymnal, but

more than half of the 'ecumenical' section of the previous edition has been retained. The Roman Catholic church has a particular need for a worship service book with material for different liturgical events during the church year. Hymn singing does not occur as frequently as in the reformed traditions; on the other hand the people is expected to be more active in other types of song in the liturgy. A hymnal with 325 ecumenically chosen hymns would be too extensive, and a large part of these hymns would be seldom sung, if ever.

The active members of the Catholic church in Sweden come from many different parts of the world. This pluralism has to be mirrored in the hymnal. There has also been a great need for new texts and new music for worship. Consequently, an important part of the new hymnal consists of quite new songs.

The ideal upheld by other denominations in Sweden that every single hymn text should have its own melody is considered impossible and unpractical when it comes to Catholic liturgy. The melodies are therefore re-used to different texts to a greater extent than was the case in the previous edition. Great efforts have been made in order to ensure that the melodies are not unnecessarily difficult. Furthermore, the new edition of the hymnal contains – as it is required by Catholic worship – a large number of repetitive songs and songs with refrains.

NOTER

1 Fördröjningen har bland annat att göra med den nu mera komplicerade beslutsgången än tidigare när liturgiska böcker på modersmål ska tas i bruk. Aktuella föreskrifter beträffande liturgisk översättning och utarbetandet av liturgiska böcker på olika språk finns i Gudstjänstkongregationens instruktion *Liturgiæ authenticam* 7 maj 2001.

2 I artikeln används i regel termen »katolsk» så som den brukar användas, dvs. som beteckning på kyrkogemenskapen kring biskopen av Rom och det som hör till den. Denna gemenskap består egentligen av en rad olika kyrkor, varav den »latinska» är den i särklass största. De olika kyrkorna har sinsemellan olika liturgiska traditioner, kyrkoår m.m. För att antyda skiftningarna talar jag om det »romersk-katolska» kyrkoåret: det kyrkoår som gäller inom den (dominerande) del av den latinska kyrkan som följer romersk rit.

3 Gemensamma = sånger som även finns i andra svenska samfunds sångböcker. Del 1 = gemensamma med alla samfund som har nr 1–325, del 2 = gemensamma med något eller några samfund. Egna = sånger som endast finns i *Cecilia*.